

NAŠE JEDNOTA

N A Š E J E D N O T A

Pastorační sešity CMLK

O B S A H :

HODNOTY TRVALÉ CENY

ENCYKLIKA HUMANI GE-
NERIS

PILIPIKA PROTI MUSO-
MÚSŮM

NOVÁ MORÁLKA

A k t u a l i t y :

Jan Čep

Dvorníkovy studie
o Fotiovi

K jubileu svatého
Prokopa

P.Garrigou-Lagrange

Mauriacovo vyznání

Dobrodiní pronásle-
dování

Když vládl světec
Evropě

Tvář obrácená k ni-
cotě

"GERMANICUM dostalo od Tovaryšstva Ježíšova mezi jiným dvojí drahocenné dědictví: Důkladné školení svých alumnů ve filologii a theologii, takové, že katolická víra a celý katolický světový názor se jim stal a zůstává osobním duchovním vlastnictvím, které dovedou hájit a s nímž dovedou dobývat. A dále solidní kněžskou zbožnost. Zbožnost exerciční knízků /svatého Ignáce/, kde "agere", "agere contra" a zříkání se sebe sama, dokonalé sebeobětování mají nemalou úlohu; všechno z nadpřirozené lásky k Ježíši Kristu a "insignes se exhibere" v osobním následování a v apoštolátě Bohočlověka, který si nás zamiloval a vydal sebe sama za nás/ srv. Gal. 2, 20/.

ŽIJEME NA PŘELOMU DOBY, V NÍŽ JEDNA ZMĚNA STŘÍDÁ DRUHOU. CÍRKEV POZORUJE VÝVOJ VĚCÍ S OTEVŘENÝMA OČIMA, ALE TĚŽ I S VNITŘNÍ JISTOTOU. JE OCHOTNA PŘIZPUSOBIT SE, KDE TO VYŽADUJE JEJÍ POSLÁNÍ; VÍ VŠAK TAKÉ, ŽE MÁ HODNOTY TRVALÉ CENY, KTERÉ SE NIKDY NEMĚNÍ A STÁLE PODRŽÍ SVUJ VYSOKÝ KURS. A K NIM PATŘÍ I ONO DVOJÍ DĚDICTVÍ, o němž jsme právě hovořili. Zůstává a má svou platnost i v nové době. Vzhledem ke studiím, chtěli bychom dnes zdůraznit z důvodů, které jsou vám nasnadě, spíše slovo FILOSOFIE. Celý dosah křesťanské filosofie se ovšem ukazuje v plném světle teprve z hlubin zjevení a ze studia theologie. A pokud jde o askesii exerciční knízků, zdálo by se, že ji svatý Ignác napsal právě pro našu dobu. Tato duchovní škola vytvořila hrdiny, které uctíváte jako své mučedníky. Jiní exalumni by bývali ukázali tutéž pohotovost, kdyby byl Bůh od nich požádal obět života. Ale jistě, budete-li se řídit důsledně /zásadami/ školy exerciční, bude vaše kněžské působení tím, čím má být každé "SACERDOTIUM" - PÁTERÍ KATOLICKÉHO ŽIVOTA, AŽ V NEKRVAVÉM ČI KRVAVÉM APOŠTOLÁTU."

/ Z promluvy Pia XII. k Pap. kol. Germanico-Hungaricum, u příležitosti 400ho výročí založení ústavu, 10. října 1952/

ENCYKLIKA PAPEŽE PIA XII. "HUMANI GENERIS"

Několik poznámek podává P.Johannes.

Podle profesora Parenteho, který je vedoucím theologické sekce posvatné kongregace sv.Oficia, má encyklika "Humani generis" velmi jasné celkové schema. Není však právě nejlehčí, toto schema v prudkém spádu klasické latinské výmluvnosti najít. Proto úvodem dobře uvážit přehledné rozdělení profesora Parenteho:

Úvod: Základní znaky novodobého kulturního ovzduší.

Stať: Rozbor nových myšlenkových směrů vyvolaných tímto ovzduším v katolických vzdělaných kruzích:

- 1.-v oboru theologie,
- 2.-v oboru filosofie,
- 3.-v oboru pozitivních věd, pokud jde o otázky dotýkající se zjevené pravdy, a tím víry.

Závěr: Vážné připomenutí učitelské povinnosti biskupům a nejvyšším řeholním představeným; řada konkrétních připomenutí pro profesory církevních vysokých škol a theologických učilišť a seminářů. /1/

Po tomto rozdělení je celkem velmi snadno rozuměti textu encykliky a bylo by zbytečné oslabovat vážnost a někdy i strohost slov svatého Otce vleklým komentářem.

Nebude však bez užitku poukázat na zajímavou skutečnost, že celá encyklika je vlastně obrácena proti bludným, mylným a pochybným názorům na hodnotu, prostředky a meze lidského poznání. Či vezmeme-li věc s druhé strany, musíme konstatovat, že celá nemoc dnešního myšlení i na poli katolickém je velmi vážná, protože se obrací ke kořenům vědy jako takové, k nauce o poznání, k hodnocení poznání a jeho mezí. Svatý Otec věnuje jen velmi malý

zlomek encykliky otázce přirozeného zákona a jeho závaznosti a pak otázce praktických vztahů katolíků k jiným náboženským vyznáním a jejím příslušníkům. A i tyto dvě otázky jsou řešeny pod zorným úhlem noetiky.

Náměstek Kristův jistě nemá zájem zabývat se akademicky abstraktními otázkami, protože jeho první úkol je vést všemi konkrétními prostředky a v konkrétních daných okolnostech všechny lidi k jejich věčnému cíli. Proto nutno bráti tuto encykliku tak, jak byla napsána: z praxe a pro praxi, i když jsou věci zdánlivě tak abstraktní, jako je theorie poznání.

Chtěl bych proto několika poznámkami objasnit praktický význam obsahu encykliky i pro nás, kněze v exilu.

Základní rozdělení prof. Parenteho poslouží i nám svou přehledností. Theologie, filosofie a pokusná věda, tři "viae regiae", po kterých lidský rozum kráčí k poznání pravdy, která se v posledních profilech nutně stýká s pravdou nestvořenou. Pokora člověka, který ví, že jeho duše je závislá po dobu jeho spojení s tělem na smyslovém poznání, které je jen nejvyšším projevem říše hmoty, a proto velmi nedokonalé. Podstatná, vrozená a neodstranitelná je tato omezující moc hmoty, která přistřihuje křídla lidské pýše a sráží ji na kolena před čistě nadhmotným, duchovým majestátem Boží Pravdy. Ale na druhé straně duše zůstává vždy duší, rozum rozumem přes všechnu závislost na hmotě a jejích zákonech. Lidský duch stojí na hranicích bytí a svou vrozenou silou rozumu spojuje svět hmoty se svým vlastním duchovým světem. A nadto staví most i k druhému břehu, k nekonečnému vesmíru duchového bytí v Bohu.

Theologie, filosofie a pokusná, pozitivní věda jsou itinerariem člověka na cestě poznání, v řádu nadpřirozeném a přirozeném. Svátý Otec probírá postupně všechny tři i jejich vzájemné vztahy, protože - jak jsem výše podotkl - je to problém krajně konkrétní a praktický, a jde o celého moderního člověka na jeho cestě k Bohu. Rozdělení a distinkce mají svou hodnotu protože rozkládají skutečnost na její skutečné složky a tím jedině vystihují celou její složitost. Nikdy

však nesmíme zapomenout, že to jsou právě jen složky, součásti jediné konkrétní skutečnosti, jak uvidíme hned nyní v úvaze o možnostech a mezích poznání.

Musíme začít znovu u základního rozdělení poznání na přirozené a nadpřirozené; přirozené pak se theoreticky dělí na smyslové a rozumové, prakticky na pokusně-positivně- vědecké a filosofické; nadpřirozená poznání je víra, systematicky zpracovaná theologickou vědou. Tedy znovu, jenže obráceně, musíme zopakovat základní rozdělení encykliky: pokusná věda, filosofická věda a konečně theologická věda. Tři stupně poznání lidského rozumu. V prvním je rozum zcela závislý na světě hmoty, v druhém se snaží vyprostiti se z tohoto zajetí a v třetím mu částečně uniká přimknutím k Rozumu bez hranic. Svätý Otec postupuje od theologie k pokusné vědě, protože zachovává rozdělení podle hodnoty a důstojnosti. Pro nás je však snazší jít od nižšího stupně k vyššímu, aby - dle slov svätého Řehoře Velikého /2/ - "ex his quae animus novit, surgat ad incognita, quae non novit: quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat, et per ea quae usu didicit, quasi confricatus incalescat," jak často čteme v breviáři.

I. POKUSNÁ VĚDA

Celý systém komunistické - a velmi často i nekomunistické-propagandy se nám snaží namluvit, že tato věda je poslední krok, nebo lépe řečeno poslední jistý krok, na půdě skutečnosti. To, co se dá vážit a měřit je je inou skutečností, s níž je možno a nutno počítat. Obrovské elektromikroskopy, teleskopy složité konstrukce, propočítání odchylky elektronu od pozorovatelné dráhy - to by asi byly nejzazší hranice lidského poznání vůbec. Ale právě zde se otevírá propast. Všechny tyto nejmodernější pozorovací přístroje nejsou již jen mechanickou pomůckou, pouhým mrtvým automatem, který na ciferníku ukazuje hodnoty. To je dnes už dávno překonané stadium. Fyzika bez matematiky je dnes nemožné směšná. A jakou matematiku dnes průměrný vědec potřebuje! Prostor o třech rozměrech už dávno nestačí. Relativní teorie Einsteinova se zmocnila celé řady posic. Mechanické chápání složení atomu je obrázkem pro žac-

tvo obecných škol ad usum delphini. Vlny a kvantitativní zlomky zápolí o prvenství ve snaze vyřešit problém energie a jejího vztahu k hmotě. Čísla a zase čísla, která jsou pouhými konvenčními symboly, bez pokusně kontrolovatelného vztahu ke konkrétní skutečnosti. A co to vše znamená? - Ale to je jen jedno a celkem pro nás nenej důležitější vědecké odvětví. Máme zde biologii, geologii, astronomii. Vědy, které se přímo nebo nepřímo dotýkají celé řady dalších problémů, na jejichž řešení samy nestačí. Opět stejná propast: a co dál ?

Na všechny materialistické a pozitivistické mylné názory, které se uzavírají za Maginotovou linií absurdní teorie o věčnosti hmoty ve věčném vývoji nebo barikádují za skeptické ignorabimus, odpovídá encyklika jasným vymezením úkolu a hranic pokusné vědy: sbírat, třídít a relativně hodnotit konkrétní skutečnost kontrolovatelnou smysly a jejich prodloužením laboratorními přístroji. A pak pokorně předložit výsledky bádání úvaze rozumu, který může postupovat dále cestou vědeckých hypotéz a teorií - ale ty však zůstávají prozatím pouhými hypotézami a teoriemi - k absolutnímu hodnocení na poli filosofickém.

Jinými slovy říká svatý Otec velmi stručně, že věda se nemůže srazit s vírou, ba ani pokusná věda s filosofií, pokud jsou obě správné a zůstávají ve svých mezích. A to dnes uznávají téměř všichni nemarxističtí vědci. Jejich úkolem je pozorovat, třídít, připravovat půdu úvaze a definitivnímu hodnocení. Odhalovat zákony, ne je stanovovat. Pozorovat tvář skutečnosti, ne její podstatu. Svědčit, ne soudit. A na tomto poli je pokusná věda relativně suverenní paní ve svém domě. Zde je filosofie a theologie jen vnějším, čistě negativním pravítkem: až sem, dále nemůžeš sama jít.

II. F I L O S O F I C K Á V Ě D A

V angličtině, francouzštině, italštině i španělštině, zkrátka v hlavních odnožích jazyků, které si přebraly latinské "scientia", dostalo toto slovo velmi omezený význam, a to hlavně v posledním století. Ba i německé "Wissenschaft" má v ústech průměrného člově-

ka značně pozitivistický zvuk. Věda a filosofie se v těchto jazycích vylučují. Nevím, na kolik se komunistům podaří prorazit se stranickou terminologií. Poslech pražského rozhlasu, českých vysílání Free Europe a četba uprchlického tisku by nasvědčovaly tomu, že něco jistě zůstane. A věda je pro komunisty synonymem marxistické filosofie, ba dokonce synonymem stranické praxe. Vědecký a marx-leninistický nebo stalinský je jedno a totéž. Uvidíme časem, zda budeme muset hledat nové výrazy, či zda se budeme moci spokojit čistkou slovníku.

Ať tak nebo tak, je nutno dobře vědět, že filosofie je jen dalším stupněm vědeckého žebříku. Věda je dle klasické definice poznáním věcí a jejich příčin. Pokusná věda se zabývá nejbližšími příčinami věcí a konkrétních jevů. Filosofie jde na kořen věci, k posledním - nebo lépe řečeno, prvním - příčinám všech věcí. Pro mnohost nejbližších příčin je pokusná věda jako jediný koordinovaný a přehledný systém holou nemožností. Musí nutně volit určité, přísně vymezené pole svého zájmu, ba dokonce i zorný úhel svého pozorování, třídění a počátečního hodnocení. Na př. geologie pracuje na poli neživé přírody, biologie na poli rostlinného a živočišného světa; somatologie se dívá na lidské tělo jako na vrchol živočišstva, medicína hledí na totéž lidské tělo pod zorným úhlem zdraví, nemoci a případného léčení. Na rozdíl od vědy má však filosofie úžasnou ješnotu, protože nejen objímá všechny věci, které mohou být předmětem nejrůznějších vědeckých odvětví, nýbrž na všechny tyto věci hledí pod stejným zorným úhlem: quid hoc, unde hoc, ad quid hoc? Protože pokusná věda již odpověděla na otázku quale et quantum, stačí vědět co, odkud a proč. Otázku kvality a kvantity je nutno jen harmonisovat s ostatními třemi, srážka je prakticky nemožná.

Ale i na poli filosofickém se otvírá procast. Quid hoc by snad nebylo tak nejtěžší, kdyby bylo možno řešit tuto otázku zcela nezávisle na otázce původu, příčiny účinné - causa efficiens a určení, příčiny účelné causa finalis. Původ a určení však do jisté míry již samy o sobě určují odpověď na otázku quid hoc, určují samu podstatu věci a naprosto od ní nemohou být zcela

odloučeny. A proto všechny filosofické obory, filosofie neživé přírody - kosmologie, filosofie živoucí přírody - dnes tak často chybně nazývaná biologie proti starému názvu psychologie v širším slova smyslu, filosofie poznání, citů a vůle a jejich vzájemných vztahů - psychologie v užším slova smyslu a pokud jde o poznání samo a jeho hodnotu - logika a kritická noetika, filosofie mravů a společenských vztahů, ethika a sociologie, filosofie bytí a jeho posle ních příčin - metafysika neboli prostá filosofie jako taková, všechny tyto obory směřují k nejvyšší filosofické vědě o posle ním cíli a první příčině vůbec, k filosofii o Bohu jako první příčině a posledním cíli veškerenstva. To je filosofická theologie neboli dle Leibnitzova názvosloví theodicea.

Až sem se dostane lidský rozum svou vlastní přírodní silou. A to jak na poli vědeckém, tak na poli praktickém. Jednoduchý člověk má též svou primitivní filosofii, svůj světónázor, za jehož základnu mu místo dokonalé vědecké aparatury slouží obyčejná konkrétní smyslová zkušenost. V hrubých rysech však taková "ševcovská", čili jak se říká u nás doma, selská filosofie, dojde ke stejným výsledkům jako filosofie vědecká. To je až k pojmu Boha jako tvůrce světa a smyslu života. A právě tak jako filosofie vědecká, končí i tato jednoduchá filosofie otazníkem: a co potom?

A zde přichází víra a theologie. Bůh sám, o němž již víme, že je příčina a smysl bytí, nejvyšší moudrý a pravdivý, říká nám něco o sobě, něco, k čemu bychom sami nemohli propracovat. Potvrzuje správnost celé řady již nabytých poznatků a poznanych skutečností a odhaluje ve své dobrotě kus neproniknutelného závoje se svého tajemného bytí, myšlení, chtění a trojičného života. I zde je srážka nemožná. Filosofie nemůže odporovat theologii, protože jejich zájmová pole se sice stýkají a mnohdy i kryjí, ale obě mají stejný základ pravdy - neomylnou jedinou Pravdu Boží. Ovšem zde je velký otazník: o jakou filosofii zde jde ?

Na rozdíl od pokusné vědy, jejíž pozitivně stanovené výsledky mají nespornou universální hodnotu, uznanou a respektovanou vědci nejrůznějších myšlenkových směrů, na rozdíl od vědy pokusné má filosofická věda

celou řadu "škol" a "směrů" a "ražení". Celé detajlně vypracované filosofické systémy stojí před námi jako stromy v hustém lese - a co je horší, nestojí jen jeden vedle druhého, nýbrž se popírají a potírají navzájem; co je bílé dle jednoho, je černé dle druhého, a naopak.

Která z těchto "filosofií" je ta pravá? A je vůbec možné, aby některá měla pravdu, když to o sobě tvrdí všechny? Svatý Otec odpovídá zcela jasně na tyto pochybnosti, které trápí i mnohé katolíky, ba dokonce mnohé kněze a theology. Tak jako je lidský rozum podstatně stejný u všech lidí - i když jeho užívání připouští celou stupnici rozdílů -, tak musí být zásadně stejně pravdivé řešení všech základních filosofických otázek. Pravda sama o sobě je nutně jen jedna, pokud jde o tak jednoznačné otázky, jako jsou problémy první příčiny a posledního cíle všeho bytí a otázka podstaty bytí samého. A rozum, který na tyto otázky odpovídá, je podstatně též stejný: lidský rozum ve své konkrétní situaci, po dědičném hříchu. Odpověď musí tedy být stejná, pokud jde o otázky podstatné. Rozdíl je jen ve stupni poznání, ve stupni jasnosti.

Filosofie je zásadně jen jedna. Tak jako pravda je zásadně jedna. A tato filosofie je svou povahou "perennis", přechází věky. Má své stupně vývoje, obohacuje se novými vědeckými poznatky, které ji stavějí před nové otázky, zdokonaluje postupně své dřívější názory, kráčí vpřed. Ale při všem tom nepopírá sama sebe, protože její růst je růst živého organismu, kde kořeny a kmen zůstávají neměnným základem nových větví, květů a plodů.

A tuto filosofii podal v hrubých rysech zcela přesně svatý Tomáš Akvinský, shrnuv všechno, co dlouhá staletí a skoro tisíciletí před ním vypracovali nejlepší duchové evropské kultury a zástupci arabské vzdělanosti. Plato, Sokrates, Aristoteles a jeho arabští komentátoři byli svatému Tomášovi platnými pomocníky, protože on první razil revoluční zásadu o universalitě pravdy, ať ji napsal nebo vyznával kdokoliv.

A tu svatý Otec velmi vážně a starostlivě připomíná všem biskupům a řeholním představeným ustanovení

církevního zákoníka o povinnosti postupovat na theologických učilištích a fakultách dle metody a systému svatého Tomáše. Nejde o vnucování nějakého svobodně disputovatelného názoru. Nejde o omezování vědecké svobody nebo o šikanování filosofie theologií. Jde o velmi vážné upozornění, že pravda je nutně jen jedna a že všechny ostatní názory vedou nutně ke skepticismu, a ten je hroblem všeho vědeckého bádání vůbec.

Filosofie svatého Tomáše, pochopitelně očištěná ode všech nedostatků a přizpůsobená dnešnímu stavu pokusných věd a stupni, k němuž dospěl správně chápaný vývoj dogmatu - jako příklad stačí uvést k prvému geocentrický názor a k druhému nauku o neposkvrněném početí Panny Marie - musí být normou. Ne proto, že je thomistická, nýbrž proto, že je pravdivá. Slyšel jsem od jednoho ze svých vynikajících profesorů, který dne patří už k Církvi učící, že "thomismus est verus non ratione systematis, sed systemate rationis", a myslím že tato vtípná věta podává poslední důvod, proč Církev svatá tolik doporučuje thomistickou filosofii. Jako strážkyně pravdy, kterou Bůh lidem zjevil, nemůže nehledat pravdu i na poli tak úzce příbuzném, jako je pole filosofické.

Idealismus, immanentismus, pragmatismus, existencialismus, historicismus, materialismus atd. nejsou odsuzovány jako ne-thomistické, nýbrž krátce a dobře jako nepravdivé. A přesně řečeno, na tolik, na kolik nepravdivé. Protože, jak správně podotýká svatý Augustin ve své homilii o deseti malomocných, "nulla pro ro falsa doctrina est, quae non aliqua vera intermiscat."/3/ To, co je v nich pravdivé, může a má být obohacením thomistické filosofie, nebo lépe řečeno: správné a rozumné filosofie vůbec. Ne "systém", nýbrž "ratio". Tak jako na poli pokusné vědy má rozhodné slovo pozitivně zjištěná skutečnost, tak musí ve filosofii rozhodovat zdravý rozum, a ne literárně estetické choutky.

III. T H E O L O G I E

Svatý Otec věnoval sice v encyklice největší místo otázkám theologickým, které jsou konec konců pří-

mým polem jeho otcovského zájmu. Po obsáhlejších probrání dvou předchozích kapitol můžeme se však klidně spokojit velmi stručným přehledem tohoto vědeckého pole. Jde totiž jen o konkrétní uplatnění zásad výše rozvedených. Především skoro výhradné uplatnění thomistické filosofie na poli oficiální katolické teologie je dnes předmětem kritik a očernování ze zaostalosti. Po několika poznámkách, které jsme uvážili v předchozí kapitole, může však být tato námitka hladce vyvrácena. Církev nepoužívá thomismu, poněvadž jeho autorem byl veliký světec a církevní učitel - jinak by totiž musela používat i filosofie svatého Augustina nebo východních církevních učitelů. Thomismus má však primát v dosažení stupně filosofické pravdy, a tím i primát v nárocích na absolutní pojmenování filosofie vůbec. To platí k otázkám spekulativní teologie, jejíž oprávněnost a hodnotu bychom měli na základě encykliky všichni trochu medítovat. Jde o poznání, dokonalejší, propracované poznání Bohem zjevené pravdy, jde o poznání Boha samého. A starý katechismus, z kterého jsme se kdysi učili a který dá Bůh budeme zase jednou moci vykládat našim dětem doma, říkal, že člověk je na světě proto, aby Pána Boha poznával, jemu sloužil, jeho miloval, a tak na věky spasen byl. Nezavrhouvat spekulaci jako neplodné theoretikaření. Herese praktikismu se vždy vymstila. Chybí-li rozumový základ, chybí vše. "Bez víry se nelze líbit Pánu" a víra vzdělaného člověka je nutně spojena s theologickou spekulací.

Pokud pak jde o zdroje zjevené pravdy vůbec, připomíná svatý Otec základní zásadu víry: víru je nutno přijímat, ne kritizovat. Nejde o popření práv rozumu a o popření práv a povinností vědy. Jde však o věci, které překračují svou povahou a svým původem schopnosti a oblast obojího. Bůh, nekonečný, nepoznatelný ve svém vlastním světě bezmezného Bytí, Myšlení, Chtění a Konání, odhaluje závoj. My můžeme jen přihlížet. Stačí vědět, že Bůh promluvil, pak už se nediskutuje. Písmo svaté, církevní, apoštolské ústní podání a církevní učitelský úřad nejsou pošlapáním lidského rozumu, jsou jen jeho prodloužením se strany Boží. Autorita Písma svatého, ucta k výroky Církve učící, správná hierarchie hodnot při porovnávání nových vědeckých poznatků

s učením víry - to vše je pouhou samozřejmostí pro toho, kdo chápe nadpřirozenost víry.

Nemožnost kompromisu je pak též samozřejmostí. Církev nemá právo kramařit s tím, co jí Bůh sám svěřil. Povolit v jednom jediném bodě, znamená zradit vše. A Pán slíbil Církvi, že ji brány pekelné nikdy nepřemohou. Proto nejde o otázky prestiže, když katolická Církev musí odmítat účast na ekumenickém dohadování o tom zda snad Pán Bůh přece jen v něčem neměl pravdu. Zajímavá a plně pravdivá slova o špatně chápaném irenismu ukazují aktualitu připomínek svatého Otce.

Z Á V Ě R E M

Konkretní aplikace výše uvedených zásad nejsou již obtížné. Píšu pro čtenáře, jejichž vzdělání jistě převyšuje skrovné vědecké zásoby mladého kněze v cizí duchovní správě. Dovolil bych si však připojit několik osobních názorů k dosud podané nauce svatého Otce, kterou jsem se snažil pouze parafrázovat.

Myslím, že tato encyklika by nám měla být trochu připomínkou velmi vážné povinnosti studia. Kolik peněz a námahy vynaložili naši biskupové, aby mohli alespoň některým ze svých kněží dopřát možnost studia v cizině. My zde nyní stojíme více méně nedobrovolně a jen Pán sám ví, jak dlouho ještě zůstanem. Po prvních potížích v novém pastoračním prostředí, po překonání těžkostí nuceného přesedlání do zcela nových oborů práce, máme všichni možnost trochu se "usadit". Hodina času denně snad nám alespoň časem "vyjde". Rozumí se po vzorném splnění vlastních duchovních a pastoračních povinností

Nemohli bychom tuto hodinu věnovat své práci jednou doma? Trochu studovat a to zcela vážně. Bez obavy, že budeme příliš "abstraktní", "akademičtí" nebo "teoretičtí". Na příklad takový traktát De Verbo Incarnato: může být něco krásnějšího, životnějšího a konkrétnějšího než vtělená Boží Láska? A neměl by být kněz ve svém oboru alespoň trochu odborníkem? Celá naše tak trochu pohrdaná dogmatika by se dala v exilu klidně oprášit. Možná, že po letech bude chutnat lépe než v seminárních lavicích. Sám nemohu posloužit svou zku-

šeností. Zdá se mi však, že svatý Otec ví jistě dobře, proč v celé encyklice nemá ani slovo o praktických theologických odvětvích, která byla tak trochu chloubou našich seminářů a fakult v posledních letech. Pastoralika, pedagogika, homiletika - vše jsou jistě velmi užitečné pomocné vědy. Ale čemu a komu mají pomoci, když chybějí základy?

Scientia inflat, se říkává obyčejně v kruzích, které mají dost daleko k správnému katolickému a kněžskému smýšlení. Jistě ne věda pro vědu, ale věda pro království Boží v nás samých a v našich bratřích - hlavně jednou, dá-li Pán, doma.

-.-

POZNÁMKY: 1.-"Euntes docete", Romae Edit.Urbani-
anae 1951 1-2, str.25. - 2.- Homilia 11 in Evang., in
Mt. 13, 44-52. - 3.- Liber 2 quaest. Evang., hl.40.

F I L I P I K A P R O T I M I Z O M Ů Z U M

"Vere, alta verba non faciunt hominem sanctum et justum; sed virtuosa vita efficit Deo carum. Opta magis sentire compunctionem, quam scire ejus definitionem. Si scires totam Bibliam et omnium philosophorum dicta, quid hoc totum tibi prodesset sine caritate et Dei gratia?" Citovaná slova z I. knihy "Následování Krista" od Tomáše Kempenského, psaná v první polovici 15. století, možno nazvat slovy antiintelektualistickými. Jsou zajisté pravdivá a je užitečné často se nad nimi zamyslet a jako důsledek zpytovat své kněžské svědomí. Jejich smysl je, že theologie a filosofie nejsou všechno a že bez života s Kristem v milosti posvěcující dokonce nejsou zhola nic.

Tomášova slova jsou d i a l e k t i c k ý m formulováním problému, t.j. je to reakce na názor nebo životní praxi Tomášových vrstevníků. Snad většina lidských tvrzení bývá podána dialekticky, t.j. jako antithese k tomu, co předcházelo, t.j. co kdosi tvrdí anebo co kdosi přehání nebo naopak opomíjí. A jako taková jsou tato tvrzení n e ú p l n á a n e s o -

b ě s t a ě n á a vyžadují si dalšího závěru, který by byl syntésou obou částečných nebo výstředních stanovisk. Dialektická tvrzení jsou jen článkem argumentace, součástí diskuse, byť si to někdy neuvědomil ani sám původce oněch tvrzení.

V Tomášově době, kdy se z Windesheimu šířilo nábožensky obrodné hnutí Devotio moderna, přestávalo totiž být samozřejmé, co bylo samozřejmostí ještě před stopadesáti, snad i sto lety, že totiž theologická spekulace má za účel podpořit růst caritatis a pomáhat člověku na cestě za Bohem. ebezpečně se vzdmáhal typ profesionálních theologů- racionalistů, kteří pěstovali vědu pro vědu a poznání pro poznání, ale celá jejich učenost je zanechávala chladně a jejich mravní život se rozvíjel bez Krista a proti němu. Tehdy už započaly pracovat ony rozkladné síly uvnitř západního křesťanství, které se později zjevně projevíly protestantskou revolucí.

Ale poněvadž dialektické tvrzení je jen polovicí pravdy a reakcí na určitý extrém, je samo extrémem a může ho být zneužito nebo může být předmětem neporozumění, není-li chápáno v s o u v i s l o s t i s nešvarem, na který reaguje. Ačkoliv Tomáš mluví jen v protikladu, i když se nezmiňuje o tom, co si má čtenář myslet o těch, kdo pěstují obojí stejně svědomitě - zbožnost i theologii s filosofií, řídí uzavíráme z jeho tvrzení, že zbožný život spojený s theologickou spekulací není o mnoho lepší než zbožnost bez spekulace. Luterský pictismus 18. století dokonce Tomáše interpretoval v tom smyslu, že je možno žít bohulibý a svatý život bez jakéhokoli náboženského spekulování.

Porovnáme-li středověké Summy /které byly psány "lehkým slohem a pro začátečníky", jak vysvětluje sv. Tomáš! / s četbou kněží a kleriků nové doby, je nám jasné, že dovolávat se slov autora "Následování", aby se zabránilo přílišné vědychtivosti kleriků, je nebezpečný přehmat. Žijeme v době úpadku, ne-li kněžského v z d ě l á n í , tedy jistě kněžské spekulace -kněžského m y š l e n í . A ovšem ještě větší úpadek náboženské úvahy u laiků je jenom důsledkem intelektuální stagnace duchovenstva. Myslím, že nemálo studentů bohosloví / a převážná většina laiků / se domnívá, že

víra, devoce a mravní usilí/askese/ tvoří celek náboženského života. Devoce a život mravních ctností jsou však jsou však záležitostí volního a vůbec appetitivního života, a tak nakonec víra /t.j. uznání zjevených Božích pravd za pravdivé/ je jediným úkolem pro náš intelekt. Pro spekulativní teologii anebo prostou, mimovědeckou náboženskou reflexi není v jejich plánu místa. Pokud studují v seminářích nebo na theologických učilištích teologii a filosofii, tito studenti ji přijímají, abych tak řekl "per modum fidei". Studium pro ně není záležitostí myšlení, nýbrž osvojení si určitých poznatků a uložení jich v paměti pro případ potřeby, abychom je mohli reprodukovat druhým. Proto také jsou populárnější synoptické učebnice, kde je vše podáno už strávené a ve formě výtažku, než responsa svatého Tomáše anebo komentáře k Summě a Patristika.

Odtud pak pramení přesvědčení, že všechno už je hotovo, ukončeno, vymezeno a že nepotřebujeme myslet, poněvadž "Církev mi na všechno odpoví sama".

Ale víra se vztahuje jen na p r i n c i p y a z těchto principů/ které si ovšem nemůžeme ověřovat - nemůžeme jít z a n ě ./, svou intelektuální činností potřebujeme dovozovat důsledky, spekulativní i praktické. Naše víra musí být uvedena v život, nesmí ležet nečinná, být namemorovaným souborem faktů, s nimiž si nevíme rady. Člověk je svou přirozeností myslitel, a tak neuvažuje-li nad zjevenými pravdami, jeho náboženství je chudokrevné a on neslouží Bohu celým svým nadáním a veškerými schopnostmi. Otevřeme jen Starý Zákon a uvidíme, jakou úlohu v něm hrálo přemýšlení o Božím Zákoně a Božích pravdách a Boží moudrosti/Žalmy, Přísll., Moudr./.

Nesmíme se ani stavět k teologii příliš "prakticky", t.j. zajímat se jen o otázky, na které se nás lidé budou tázat. Nejde jen o to, odpovídat na jednotlivé otázky, ale mít "habitus scientiae", t.j. ovládat theologickou metodu myšlení; mít světlo v celém oboru, osvojit si synthésu, která nám umožňuje vidět jediným pohledem celou řadu důsledků a aplikací obsažených v určité zjevené pravdě. Nesejde na tom, s kým budeme mít co činit. Apoštol děti nebo primitivů

potřebuje mít stejně hluboký theologický vhled jako apoštol lidí vzdělaných a dospělých. I tyto otázky "co by bylo, kdyby Bůh byl stvořil..." nebo "kdyby Adam nebyl..." jsou někdy zásadní důležitosti a osou celého řetěze důsledků. Theologické studium v semináři nám však v tom všem jen ukazuje cestu a učí nás metodě. Na nás však je samostatně pokračovat. Je mnoho problémů, které si theologové ve středověku nikdy nepoložili a musíme si je řešit sami.

Musíme si však i uvědomit, že theologie nemá jistoty víry a theologické závěry nejsou definice Církve. Mnohé z nich jsou jen hypotheses, a proto nesmíme vinit zastánce druhé theorie z nedostatku orthodoxie, jak činili v 16. století navzájem příslušníci dvou řádových theologických škol, dokud Sv.stolice nezasáhla.

Ovládá-li kněz opravdu theologické myšlení, není tím celý jeho intelektuální úkol ukončen. Je třeba znát i myšlenkové proudy heterodoxní, t.j. filosofii, umění a život své doby. Je třeba sledovat literaturu, je třeba číst. A i tu platí totéž, co už bylo řečeno. Nestací si osvojit o b s a h přečtených knih, t.j. vědět, co kdo říká, nýbrž porozumět jejich stanovisku a být způsobilý přeložit jejich mluvu a výraz do naší scholastické řeči i naší scholastickou terminologií do jejich mluvy, nakolik to ovšem lze/ a jen s omezenou platností/. Tento poslední úkol theologa a křesťanského myslitele je ze všeho nejvíc zanedbán. Naši lidé jsou až příliš přesvědčeni, že netřeba znát současné myšlenkové proudy, poněvadž Církve má na všecko odpověď a stačí vyčkat, až budou odsouzeny. Důsledkem je, že nejsme s to mluvit k člověku svého století, a mluvíme-li, neporozumí se nám, poněvadž mluvíme řečí, která se podobá jejich řeči, a přece význam i těch slov, která naši posluchači znají, je zcela jiný, a často i protikladný /na př. výrazy "formální" a "materiální"!/. Zájem povzbuzuje myšlení. Dokud nemáme zájem, nestaráme se, abychom si nějaký problém vyřešili. A tak kdybychom se dovedli vyprostit z omylu, že všecko, co je "vně" je veskrz nepravdivé, bludné a chybné, a že tedy není důvodu, proč bychom se měli o to zajímat, chtějí-li se nám ti lidé přiblížit, musejí opustit svou metodu a intelektuální prostředí,

v němž vyrostli, a musí si osvojit naši scholastickou metodu, - s větší radostí bychom sledovali kulturní život a byli s to najít / i při rozdílnosti našeho a jejich jazyka a myšlení/, co je v jejich stanovisku správné a co chybné, co je jen obdobou našeho vlastního tvrzení v jiné mluvě, a co je nové a přínos i pro nás. Někteří jako prostředek k tomu úspěšně používají vedle svého povinného jednoho nebo dvou článků ze Summy, denní pravidelnou četbu deseti, dvaceti stránek nějaké filosofické novinky.

Tak si osvojíme způsobilost orientovat se v myšlení jiných, porozumět i jiným myšlenkovým soustavám a budeme s to nejen najít a odvrhnout bludné, nýbrž najít a "pokřtít" i to dobré, které tam je.

B.C. /Anglie/

NOVÁ MORÁLKA

Reformní hnutí a snahy byly v Církvi od počátku a budou v ní až do konce věků. Jsou známkou její životnosti, projevem stálého přizpůsobování věčného a nezměnitelného evangelia potřebám současné doby a nutným důsledkem slabosti a nestálosti lidského prvku v církevním organismu.

Vedle projevů tohoto zdravého reformního ducha pozorujeme však v dějinách Církve reformní snahy, které neznamenaají ozdravovací proces a zmohtnění vnitřního života Církve, nýbrž jsou spíše zrádnou chorobou, která by rozhlodala a rozložila mystické Kristovo Tělo, kdyby nebyla Církev proti takovému nebezpečí chráněna učitelským neomylným úřadem.

Římští papežové však neučí jen, když mluví jako neomylní vykladači zjevené pravdy "ex cathedra". Vykonaávají své normální učitelské poslání /magisterium ordinarium/, kdykoliv tím neb oním způsobem upozorňují na některé problémy víry a mravů, které hýbají myslí současného lidstva.

Kdyby se vždy dbalo těchto - někdy jen jemných

náznaků, jindy vážných napomenutí - nevznikala by mezi katolíky tak snadno hnutí, která někdy zpomalila na dlouhá desetiletí rytmus katolického života, oslabil sílu katolické životnosti a někdy ji učinila dočasně neplodnou, ba dokonce někdy ohrozila i církevní jednotu./ Srv. sociální encykliky, dekrety o časném a častém svatém přijímání atd./

Takovým varovným hlasem byly mimo jiné - zdá se mi -- dva projevy svatého Otce Pia XII. o nové koncepci morálního života a o pokusu generální revise křesťanské morálky. Bylo na ně upozorněno v minulých číslech "Vincula". Jsou to: Rozhlasové poselství k italskému "dni rodiny", 23.března 1952, O správné výchvě křesťanského svědomí v rodině /srv. AAS XXXIV, 12.-28.apr.1952, pag.270 ss/ a proslov k účastnicím mezinárodního sjezdu delegátek Světové federace dívčí **katolické** mládeže O nové morálce /srv. AAS XXXIV, 20.maii- 3.iun. 1952, pag.413 ss./. Odezíráme-li od příležitostných úvodů a závěrů a povšimneme si podstatných částí obou projevů Pia XII, snadno poznáme, že tvoří oba jeden myšlenkový celek /svatý Otec to sám naznačuje na začátku druhé řeči/ a měly širší poslání než pouze poučit ty, jimž byly přímo adresovány.

Nechceme v těchto stručných poznámkách podávat rozbor neb komentář obou důležitých apežských projevů. Chceme jen upozornit spolubratry na jeden aktuální problém, jehož řešení může mít dalekosáhlý vliv na kněžský mravní život i na kněžskou pastora-ci. /1/

Nová morálka není kodifikována v nějakém morálním systému. Nemá ani nějaký jednotný název. Mluví se a píše o etickém existencialismu, o etickém aktualismu a individualismu. Častěji se užívá názvu "situační etika"/"Situationsethik" - svatý Otec sám užívá ve svém francouzském projevu tohoto německého názvu k přesnějšímu vymezení pojmu nové morálky/.

/1/ Srv. Komentář P.Frant.Xav. Hurth-a S.I, Periodica de re morali, canonica, liturgica, XLI, fasc.II-III 15.iun.-15.sept.1952, pag.183-249.

Avšak už sama tato pojmenování naznačují, jaká je orientace této nové mravouky a kde třeba hledat její vznik.

S t a r á a n o v á m o r á l k a

Podle soudu reformátorů stará morálka ustrnula v sofistice a farisejské kasulstíce. Je spoutána nezdravou a úzkostlivou závislostí na Církvi a jejím dohledu. Vede nutně ke skrupulosní pedanterii.

Je v rozporu s autonomií lidské svobody i se základním zákonem křesťanské lásky. Překypuje příkazy a zvláště zákazy: "Musíš, nesmíš" Non licet tibi!" To je dnešní katolická morálka a proto, soudí reformní hnutí, potřebuje důkladné reformy v samých základech.

Nová morálka počítá se skutečným stavem současného člověka, s jeho slabostí a neschopností nést staré jeho tolika zákonů a paragrafů! Snižuje se proto k němu s pochopením a láskou, chce mu usnadnit zachovávání křesťanské morálky. Proto chce vrátit morálce její původní je noduchou formu: Stačí zdravý úsudek a dobrá vůle. Proto je třeba převychovat křesťanské svědomí, přizpůsobit se dynamice života, konkrétní p vaze jednotlivce i ostatním konkrétním okolnostem, které se nedají vtěsnat do obecných a abstraktních zákonů.

Svatý Otec upozorňuje, že nejde jen o pouhou theorii. Při jiné příležitosti upozornil iak se tyto směry projevují na př. v morálce manželského života /srv. projev 29.října 1951 o manž. probl./ .Projevují se v otázkách pohlavní výchovy mládeže. Tvrdí se, že je absolutně nemožné zachovávání mravní čistoty v době dospívání, že masturbace je povolena za určitých okolností, že síla vášně nejen umenšuje svobodu člověka, nýbrž vylučuje souhlas potřebný k těžkému hříchu. Tyto morální theorie mají řadu aplikací i ve veřejném životě. Žádají "emancipaci" od mravního zákona pro každou lidskou činnost mající vlastní autonomní zákony, které jsou nezávislé na jiných zákonech mravního řádu. Věda, politika, národohospodářství atd. se musejí "emancipovat" od mo-

rálky. Jestliže se jejich vlastní zákony shodují s mravními zákony, je to pouze "per accidens" a nikterak to nepoukazuje na vnitřní vzájemnou souvislost a tím méně závislost na nich.

N o v á m o r á l k a

Nová morálka se liší od staré především tím, že neuznává jako normu a základ mravního jednání obecně platné objektivní zákony nýbrž individuální konkrétní **situaci**, v níž se pohybuje lidský konkrétní život. Pro ten prý nemohou tvořit abstraktní a všeobecné zákony závazné a rozhodující pravidlo. Katoličtí přívrženci této morálky sice nepopírají existenci těchto obecných mravních zásad a zákonů, odsuzují je však na vedlejší kolej, na nejzazší periferii mravního života.

Praktické závěry svědomí formovaného podle zásad situační etiky budou se mnohdy shodovat se závěry tradiční křesťanské morálky, ale dojde se k nim cestou zcela rozdílnou. Posledním důvodem a normou pro rozhodnutí svědomí /"dictamen conscientiae"/ není objektivní mravní řád, /který má základ v lidské přirozenosti Bohem stvořené a povýšené do nadpřirozeného řádu/, není to logický závěr premis, jímž vyjadřujeme obecně platný mravní zákon v konkrétním případě; pro stoupence situační etiky je rozhodující pouze **moralita** konkrétního úkonu, pokud se tento jeví člověku, který pectivě a s čistým úmyslem chce jednat správně, jako mravně dovolený a dobrý. Zevnější zákon je vedlejší! Hlavní a rozhodující je upřímné, pectivé svědomí, dobrý úmysl! Vyjádří-li se tato zásada konkrétně, možno potom mluvit: o upřímném odpađu od pravé víry, o upřímné a čisté smyslnosti v projevech manželské lásky mezi svobodnými osobami/které podle "staré" morálky na takové projevy nemají práva a hřeší/, nebo o čisté lásce mezi manžely, zneužívají-li manželství, aby zachránili vyšší osobní hodnoty", třeba tak mohou jednat jen na úkor hodnot nižších, biologických, a jsou přesvědčeni o správnosti svého jednání. Tedy o mravní hodnotě skutku rozhodují nikoliv obecně závazné mravní nor-

my, nýbrž aktuální, konkrétní, stále se měnící situace.

A druhá charakteristická známka situační morálky? – Situační morálka není pasivně receptivní. Naopak je aktivní, tvůrčí. Člověk nezávisle na nějaké zevnější normě vlastní úvahou, osobním zvážením konkrétních okolností t v o ř í konečné rozhodnutí svého svědomí, od kterého závisí mravní hodnota konu. Při tomto rozhodování stojí svobodný člověk před Bohem jako Otcem, nikoliv jako Zákonodárcem, jako jeho dospělý, plnoletý syn, s plným vědomím osobní odpovědnosti. Není mezi nimi žádný prostředník, žádný zákon. Každé takové rozhodnutí znamená proto určité "osobní risiko", člověk cítí celou vážnost osobní odpovědnosti a bere ji na sebe poctivě, se všemi důsledky.

Bůh od nás prý nežadá nic jiného než tuto upřímnou a poctivou vůli. Všechno ostatní je vedlejší, i to, kdyby snad náhodou takové "upřímné" jednání bylo v rozporu s nějakým obecným abstraktním zákonem Božím nebo církevním.

Noví moralisté poukazují též na mnohé přednosti situační morálky, jimiž prý daleko předčí morálku starou.

Způsob mravního rozhodování podle zásad situační morálky odpovídá prý věku křesťanské dospělosti a plnoletosti, vztahu člověka k Bohu jako k Otcí, jak nás tomu učil sám Kristus.

Situační morálka zbavuje člověka úzkostlivosti, nedůstojné závislosti na kánonech a paragrafech, chrání před pokryteckou, farisejskou legální spravedlností i před pathologickou skrupulositou.

S druhé strany však prý člověk, jednající podle zásad situační morálky, není tak snadno vystaven laxismu a lehkomyšlnosti, poněvadž je nucen vzít c e l o u odpovědnost za své rozhodnutí před Bohem j e n n a s e b e .

Takové jsou hlavní znaky nové morálky.

J e n o v á m o r á l k a j e š t ě
k a t o l i c k o u m o r á l k o u ?

Svatý Otec Pius XII. v řeči k účastnicím mezinárodního sjezdu delegátek Světové federace katolické dívčí mládeže 18. dubna 1952 /srv. cit. řeč, odst. 13/ praví doslovně o nové morálce: "Tato ethika, podaná nezastřenými slovy, je tak nesmírně daleka od víry a katolických zásad, že to může poznat i dítě, které zná svůj katechismus."

Společný pramen této nové koncepce morálního života třeba hledat v existencialistickém nazírání na člověka. Člověk byl vytržen z celkového řádu stanoveného Bohem, jeho "situace" je studována bez ohledu na Boha a Vykoupení, je to člověk ponechaný sám sobě. Proto se tvrdí, že dnešní člověk nemůže nést břemeno starého morálního zákona.

Nezapomínejme, že cílem křesťanské morálky je vést člověka ke Kristu, "ut Christus formetur in vobis", a právě jako je nadpřirozený cíl tak i cesta k němu je součástí nadpřirozeného řádu a zjevení a svěřena Církvi. Církev ji má vykládat a přizpůsobovat proměnlivým okolnostem lidské existence. Morálka "osvobozená" od vedení Církve není už křesťanskou morálkou.

Noví moralisté dále zapomínají, že obecné morální principy se vztahují i na všechny případy partikulární, se všemi nejrůznějšími okolnostmi a podmínkami. Všude je totiž jedna a táž lidská přirozenost, z jejíž podstaty vyplývají též všechny základní mravní vztahy; tato přirozenost je základem obecných, absolutně platných mravních zákonů. Jsou zákony, které zakazují věci neb činy vnitřně špatné, příkazují věci a činy vnitřně dobré, které nepřipouštějí výjimek; o všech těchto normách a zákonech nemůže rozhodovat ani jednotlivec ani lidská společnost. Ty musejí jen přijmout a podle nich se řídit, nechť-li jednat proti řádu stanovenému Bohem. /Na př. nenávisť k Bohu, rouhání, odpad od pravé víry, zapření víry, vražda, anebo úcta k Bohu, láska a úcta dětí k rodičům atd./ - Jsou okolnosti a situace, kdy člověk musí být ochoten, bez dlouhého rozvažování,

obětovat všechno, dokonce i vlastní život, aby se nezpronevěřil povinností člověka a křesťana. Svätý Otec poukazuje na příklady křesťanských mučedníků minulých věků i poslední doby /matka synů Machab., Perpetua a Felicitas, Maria Goretti/.

Bůh žádá především upřímnou vůli, čistý úmysl, říkají přívrženci situační morálky. To je pravda; ale Bůh nežádá p o u z e dobrý úmysl; chce, aby i lidský kon byl sám v sobě mravně dobrý.

Svätý Otec neřeší v citovaných projevech případy bludného svědomí a problémy různých stupňů neznalosti mravního zákona /"ignorantia" zaviněná, nezaviněná atd.--.Zda je možno bez mravní viny neznat základní mravní normy atd./ . Čtěli bychom však upozornit mimochodem, jak nesmírný rozdíl je mezi řešením případu bludného svědomí podle tradiční morálky katolické a podle situační morálky. I pro katolickou tradiční morálku může být bludné svědomí normou pro mravní jednání, zůstane však vždy normou náhodnou, "per accidens". Mravní kon sám v sobě v takovém případě zůstane v rozporu s mravním zákonem, Bůh jej sám nikdy neschválí; ale "positio talis actus" je mravně dobrá. Člověk jedná podle hlasu svého svědomí, které třeba je bludné bez viny pokládá za správné, za projev vůle Boží. Takové jednání je mravně dobré: člověk poslouchá Boha. Mravní kon má tedy podle tradiční morálky dvojí aspekt: akt sám v sobě je sice /materialiter/ špatný, vůle však je dobrá a proto tu nemůže být formální hřích.

Podle situační morálky není materiálních hříchů: sám akt , v těchto konkrétních okolnostech, z bludného svědomí vykonaný, je mravně dobrý a dovolený; Bůh nečká na "abstraktní mravní řád", hledí prý jen na konkrétního člověka a jeho svědomí.

Autoři této ethiky prakticky doporučují/třeba si toho nejsou vždy plně vědomi/ podle zásady: Účel posvěcuje prostředky /srv. Řím, 3,8/.

Svätý Otec uznává, že všechny případy, kdy člověk musí jednat, nejsou tak jednoduché a bezprostředně jasné. Často je třeba dlouho uvažovat ve světle

obecných mravních zásad o konkrétních okolnostech, musí se řešit "aktuální situace". Ale ani tu situační morálka nepřinesla nový objev. Svätý Otec poukazuje na traktát svätého Tomáše Akvinského: *De virtute prudentiae/S-Th. 2-2-2, Q. 47-57/*; tam najdeme všechny správné zásady zdravé situační ethiky. Tam je naznačena cesta k řešení nových problémů i k hlubšímu a důkladnějšímu studiu problémů starých. Tam najdeme i základ pro správnou výchovu křesťanského svědomí.

A poslední poznámka. Situační morálka zdůrazňuje význam křesťanské osobnosti, její mravní dospělost, plnoletost, zralost svědomí, které se musejí projevat v osobním prožívání konkrétního života každého člověka a v jeho plné osobní odpovědnosti před Bohem.

Tyto požadavky byly vysloveny samým Kristem v evangelii. Nepřináší tedy ani tu situační ethika něco zcela nového, pokud chce budovat nadpřirozenou ethiku lidské osoby podle evangelia. Noví moralisté však zapomínají, že lidská osoba - vzatá ve své plnosti, a řekněme, v křesťanské dospělosti - existuje jen v Kristu, a to v celém Kristu, v Kristu mystickém, v Kristově Církvi. Člověk se nemůže nikdy zbavit této vnitřní a životodárné závislosti na Bohu, Kristu, Církvi, jejímž prostřednictvím vede, učí a řídí Kristus celé lidstvo i každého jednotlivce. Proto má Cíkev právo, nejen formální, nýbrž i životní a životodárné právo: řídit c e l o u nadpřirozenou ethiku člověka; o osobní autonomii a o osobní odpovědnosti možno mluvit jen v tomto omezeném rámci. Ale i v něm zůstane člověku velmi široké pole pro "osobní risiko" osobní plnou odpovědnost před Bohem, kterou tolik zdůrazňuje situační ethika. Dynamismus křesťanské osobnosti se může plně rozvinout i tu, neboť žádné sebedokonalejší a podrobnější zákony, žádná sebedokonalejší "slepá poslušnost" nemohou z člověka, obdařeného rozumem a svobodnou vůlí, udělat bezduchý mechanismus.

Evangelium nás učí, že náplní celého našeho života musí být láska. V lásce záleží celý zákon i jeho dokonalost. Láska musí pronikat všechny naše vztahy k lidem, a na prvním místě k Bohu. Ale tento Bůh

není jen náš všemohoucí Stvořitel a dobrotivý Otec, nýbrž zůstane na věky - ať chceme nebo nechceme - i náš nejvyšší Zákonodárce a nejvyšší spravedlivý Soudec.

Při uvažování nad zásadami moderní situační ethiky přišla mi na mysl známá slova svatého Augustina: *Fecerunt civitates duas amores duo: unam AMOR DEI USQUE AD CONTEMPTUM SUI, alteram AMOR SUI USQUE AD CONTEMPTUM DEI*". Autoři nové morálky snad si vždy neuvědomují, že láska, která je vede, často není láska, nýbrž *s e b e l á s k a*, která prakticky vede až k pohrdnutí Bohem - nejvyšší Láskou; a proto tato morálka nemůže na zemi budovat obec Boží, nýbrž pomáhá / snad často nevědomky a bez zlého úmyslu / budovat obec Satanovu.

Vafe

A K T U A L I T Y

- J A N Č E P . - K Čepovu životnímu jubileu i my, kněží, bychom ctěli říci pár slov, protože je to umělec, jakých nemáme mnoho. Všechna jeho díla, původní i překlady, nesou pečeť mistra.

Je několik věcí, které člověka chytanou za srdce, když čte Čepovy knihy. Snad bychom je všechny mohli vyjádřit zkratkou: "Stesk po domově". Nevím, že by některý náš jiný spisovatel dovedl tak vyvolat obraz a náladu domova, jak to umí Čep. Když se na př. zmíní o vrznutí vrátek za humny v neděli odpoledne, nebo když se s láskou zadívá na chumáč trávy u cesty, jak se pomalu zase zvedá, když se uvolnila choďcova noha, zatrne člověku srdce vzpomínkami na vlastní mládí v rodném kraji, kam se snad už nikdy nevrátí.. A to všecko dovede podat Čep jazykem tak prostičkým a průzračným, že připomíná chléb a vodu. Chléb se nikdy nepřejí a voda se nikdy nepřepije. Podobně je tomu i s knížkami Čepovými. A přece z jejich prostého a krásného jazyka jasně slyšíte "hudbu pramenů" rodné země. Tady v cizině dovedeme to ještě více ocenit.

Ten "stesk po domově", o kterém jsme se na začátku zmínili, jeví se u Čepa ještě jinak. Jeho knihy jsou plné nejen stesku po domově tady na zemi, ale hlavně po domově u Otce. A to je nerv celého jeho díla. Nikde sice nedělá přímo apologetu pro náboženství, ale přesto jeho knihy mluví k duším. Jak přesvědčivě dovedl podat smutný obraz mělkého pokrokářství, které se povýšeně dívá na všechny duchovní hodnoty. Se soucitem a věrně umí vylíčit duševní stav lidí, "kteří si život tak zbryndali, že by od něho nejraději utekli". Ale Čep nezůstává v tomto líčení. Ukáže, třeba jen pár vsunutými větami, že smysl a náplň lidského života je v tom, když každý z nás je Boží člověk, všechno ostatní že je vedlejší, druhotné, a jak náš život hned nabývá radostné plnosti, když v pokoře a lásce se vydáme Bohu. Čtenáře křesťana vedou Čepovy knihy k Pánu Bohu. U toho, kdo víru nemá, burcuje alespoň jakousi "metafysickou úzkost"; a to už bývá dobrá dispoice, které Boží dobrota používá, aby lidmi otřásla a učinila je schopnějšími pro hodnoty nadčasové.

Za to za všechno, co dobrého vykonaly Čepovy knihy, vzpomeneme na něj v mementu u oltáře Páně.

Dr. J. Cedr

- D V O R N Í K O V Y S T U D I E O F O T I O V I

Občas se objeví na knihkupeckém trhu vědecká kniha budící sensaci a znamenající novou epochu v badání. K těmto knihám lze počítat i knihu našeho krajana Františka Dvorníka, profesora na Havard University ve Spojených státech severoamerických: *The Photian Schisme, History and legend*, Cambridge 1948 - *Le schisme de Photius*, Paris 1950. Jeho jméno má mezi historiky dobrý zvuk a od vědeckých autorit je Dvorník pokládán za jednoho z nejlepších znalců Byzance. Dvorníkova kniha to dokázala vrchovatou měrou.

Toto dílo uskutečňuje v případě Photiově něco podobného jako knihy J. Lortze v případě Lutherově. Jsme dědici tradic, hlavně v historickém nazírání, a jen málo jednotlivců si může učinit samostatný obraz o určité historické osobnosti, určitém hnutí nebo úse-

ku dějin. Jsme odkázáni na historiky. A tak i my jsme byli obětí "photiovské legendy", jak se Dvorník vyjadřuje. A právě druhý díl jeho práce o Photiovi má za úkol odkrýt původce této legendy, jemuž podlehlí ve svých názorech o východním patriarcho-
vi jak katoličtí tak protestantští historikové. Nevím, co bychom na této části měli více obdivovat, zda Dvorníkovu erudici v historické kritice, nebo jeho úžasnou pracovitost a píli, jíž bylo třeba k probádání snad stovek autorů a jejich děl, částečně rukopisných, latinských i řeckých, aby nám potom mohl podat na několika stránkách svůj výsledek. Původce Photiovské legendy je odkryt. Je jím učený kardinál Barronius, otec nového a kritického katolického dějepisce, který postavil cařihradského patriarchu ve svých církevních Annálech /1588-1601/ do tak nepříznivého světla a prohloubil tak ještě více, už tak dost značnou, propast mezi Východní a Západní Církví. Samozřejmě si učený kardinál nebyl vědom, že je obětí svých závadných pramenů, že se vlastně opírá o pamflety protiphotiovské strany a zkrácená akta Cařihradské synody z r. 869-870, odsuzující Photia jako rozkolníka. Už jen tento vědecký výkon Dvorníkův by mu zajistil citování jeho jména po všechn čas ve vědecké literatuře. Toto je však na Dvorníkově knize jen vedlejší.

Hlavní její část nově osvětluje důležité události Photiova života a jeho rozkol s Římskou Církví. Dvorník nás uvádí do vnitřních poměrů v Byzanci, kde proti sobě stály už od založení Cařihradu dvě nepřátelské strany, liberální a konservativní. Boje mezi těmito stranami nám vysvětlí časté změny na císařském a patriarchálním trůně. Ignác a Photius reprezentují jen dva různé náboženské směry, které však, jak to v Byzanci ani jinak není možné, jsou prostoupeny i odlišnými politickými názory. V boji mezi těmito dvěma směry ustupuje prvně zbožný, ale prostý a neučený patriarcha Ignác a vzdává se dobrovolně úřadu. I jeho strana pak volí učeného dvořana Photia za patriarchu. Obě tyto skutečnosti jsou nové a Dvorníkem solidně dokázané. Přes-
to dochází brzy mezi oběma stranami k novému boji,

když se Photius otevřeně staví za liberální stranu a za císařskou politiku. Obě strany hledají rozhodnutí v Římě. Papež Mikuláš I. podléhá vlivu Ignáciových přátel, a hlavně, spojuje tuto otázku s mocenskými ústupky v Bulharsku a v provinciích jižní Itálie. Proto se Photius ostře obrací proti jeho osobě, ale ne proti papežství jako instituci, jak opět ukazuje Dvorník. To je ale cesta k úplnému rozkolu mezi Římem a Cařihradem roku 867. Nový státní převrat o dva roky později však opět odstraňuje Photia a dosazuje Ignáce. Photius je slavnostně odsouzen synodou a papežskými legáty. Když se však - opět podle nové Dvorníkovy theorie - smíří Photius s Ignácem r. 876, zaujme o rok později po Ignaciově smrti jeho místo, protože i císařská politika se jinak orientovala. Photiovi a papežským legátům se nyní podaří obě sesterské Církvě smířit, a když Photius ustupuje v otázce bulharské a slavnostně uzná primát papežský, dochází k obnovení jednoty na památném koncilu roku 879-880. Photius se však opět po několika letech stává obětí nového politického převratu a umírá ve vyhnanství asi roku 892/ podle Dvorníka/. Do konfliktu s Římem se však už nikdy nedostal a nebyl po památném smíření exkomunikován, jak tvrdily dosavadní dějiny. To je právě nejcennější přínos Dvorníkův. Neexistovalo tedy žádné druhé Photiovo schisma a Photius zemřel v jednotě s Církví Římskou.

Nemůžeme zde podrobně uvést všechny doložené názory Dvorníkovy. Jedná se opravdu o převratné a nové názírání na cařihradského patriarchu, uctívaného ve Východní Církvi jako svatého. Jeho charakter se nám jeví v mnohem příznivějším světle, než jak jsme byli dosud zvyklí slyšet a číst. Došlo sice k oné nešťastné roztržce, na níž byly vinny obě strany, ale tato roztržka nebyla konečná a dobrá vůle na obou stranách ji dovedla překlenout. Photius je dokonce důležitým svědkem papežského primátu, jehož autoritu plně uznává. Dvorníkova kniha je psána s velikým obdivem k východnímu patriarchovi a i s nádechem apologetickým, což mu je i od jeho kritiků vytýkáno, i když uznávají Dvorníkův velký pozitivní přínos k revisi osobnosti Photiovy.

Pro nás je však Dvorníkovo dílo i jinak důležité. Odbouráváním historických předsudků je jedna z podmínek důvěry a přátelství ve vztazích k našim odloučeným bratřím. Pravda je první předpoklad této jednoty. Historická pravda je prvním stupněm k ní. Jsme Dvorníkovi za jeho výkon vděční.

Francouzské vydání jeho díla vyšlo ve sbírce "Unam sanctam", řízené dominikánem P. Congarem. A on očekává od této publikace - přípravu na uskutečnění jedné a svaté Církve, jedné suknice nesešívané. Je na nás nyní odstranit u sebe staré předsudky, obrátit se, korigovat své názory a rozšiřovat pravdu. Nevložil Bůh právě na náš národ a na naši těžce zkoušenou Církev dějinný úkol být předvojem a nástrojem této jednoty? Dvorník už svůj příspěvek podal. O.B.

- K J U B I L E U S V . P R O K O P A .- /Několik užitečných dat/ - Za rodiště sv. Prokopa se udává Chotouň u Českého Brodu. Podle podání jeho otec byl zemanem. Světec se narodil někdy v době vlády Boleslava II., kdy spravoval pražské biskupství sv. Vojtěch. Vzdělání se mu asi dostalo na Vyšehradě, kde u kostela svatého Klimenta byli slovanští kněží. Podle některých byl vysvěcen na kněze slovanského obřadu na Moravě, kde se udržovala silnější tradice slovanského kněžstva a kde snad byl i slovanský biskup. Podle některých zpráv byl Prokop v mladších letech ženat, odřekl se však z lásky ke Kristu manželky a světa a vstoupil do řehole nebo začal poustevničit na Sázavě. - Tam jej, podle pověsti, asi roku 1030 zastihl kníže Oldřich na honu. Další děj je obecně známý.

Brzy ho tam vyhledali i jiní mužové podobného smýšlení a kníže Oldřich začal pro ně stavět klášter asi roku 1032. Historicky je dosti těžko objasnit, jak je možné, že ještě v XI. století se v Čechách zřizuje klášter slovanský, za přízně knížete i církevní vrchnosti. Zanikající slovanská liturgie tam našla přístřeší, alespoň na krátkou dobu. Klášter si získal brzy významné postavení kulturní a náboženské, udržoval styky s východem i západem. Jme-

nují se celkem čtyři opati: sv. Prokop, Vít, Jimran a dovedný umělec Božetěch. Božetěch povznesl klášter k velikému zevnějššímu rozkvětu. Přestavěl jej, ozdobil sochami, obrazy, opatřil slovanskými knihami. Ale mezi mnichy vznikly vnitřní spory; zdá se, že i slovanský obřad narážel na obtíže. Břetislav II. jim vzal roku 1097 správu kláštera, opata Božetěcha a svárlivé mnichy vyhnal a klášter svěřil břevnovským benediktinům, kteří si velice vážili svatého zakladatele a šířili jeho úctu.

Svatý Prokop, podle zachovaných zpráv, je typ východního světce: přísný v odříkání, divotvůrce a vítězný krotitel zlého ducha. Projevil jistě i velké organizační schopnosti v řízení kláštera a výchově mnišského dorostu. Před smrtí prý předpověděl bratřím budoucí pronásledování. Jeho pohřbu se zúčastnil sám biskup Šebíř 25. března 1053.

Břevnovští benediktini, kteří převzali Prokopovo dědictví, dosáhli jeho kanonisace. Opat Blažej vedl poselství do Říma; papež Inocenc III. potvrdil světcovu úctu. Prohlášení za svatého se stalo 4. července 1204 v sázavském klášteře za přítomnosti pražského biskupa Daniele a mnoha duchovních a světských osob. Husitské války znovu rozptýlily řeholní komunitu. Tělo svatého Prokopa bylo přeneseno roku 1588 do Prahy ve slavném průvodu, jehož se zúčastnil i císař Rudolf II. Bylo uloženo v kostele Všech svatých na Hradčanech. Klášteru sázavskému bylo později vráceno jen rámě světcevo.

Svatý Prokop byl vždy uctíván jako zemský český patron a jeho **přímluvě** se připisuje vítězství Přemysla Otokara II. u Kressenbrunu. Pražský arcibiskup Jan Breuner se postaral, aby se výroční den svatého Prokopa světil alespoň dopoledne jako sváteční. V Čechách je asi 80 kostelů zasvěcených svatému Prokopu, na Moravě asi 15.- V posledních letech se pokoušeli obnovit slávu sázavského kláštera emauzsští benediktini, bohužel nepřízeň doby zastavila jejich obnovné snahy. Njdp. opat Vykoukal zemřel v Dachau a jeho nástupce, ndp. opat Verzich žije ve vyhnanství. Snad střeží dosud sázavský kostel a klášterní trosky P.Klement.

V zahraničí, zvláště na americké půdě, se nejvíce zasložili o rozšíření svatoprokopské ucty benedik-
tini slavného českého opatství svatého Prokopa v
Lisle u Chicaga.

Njdp. pan opat Ambrož Lev Ondrák zahájil jubilejní
svatoprokopský rok slavnostním provoláním, v němž
se obrací nejen k českému zahraničí nýbrž i k trpí-
címu domovu. Vzpomíná tam všech našich biskupů a
opatů, kteří nemohou zahájit toto památné jubileum
a vyzývá k důvěře v mocnou přímluvu svatého Proko-
pa, jejíž účinky mimořádně zakouší americké opat-
ství postavené pod jeho ochranu. Úplný text listu
přineseme jinde. O.T.

-P. GARRIGOU - LAGRANGE. -Všichni

znají jméno učeného dominikánského theologa, který
je všeobecně pokládán za jednoho z největších žijí-
cích theologů. Oslavil na podzim zlaté kněžské ju-
bileum. Učí na papežské dominikánské universitě "An-
gelicum" v Římě už přes čtyřicet let. Vědecké prá-
ce začal vydávat roku 1904. Do dnešního dne to je
přes 300 knih a článků! Pracoval hlavně ve čtyřech
oborech: ve filosofii, v theologii fundamentální,
v dogmatice spekulativní a v mystice. Hlavní výz-
nam P. Garrigou je v pracích theologických. Známé
je jeho klasické dílo "De revelatione", které má
mnoho vydání. Plody své profesorské činnosti uložil
do sedmi objemných svazků, publikovaných mezi roky
1938 až 1952. Je to vlastně výklad k celé Summě sv.
Tomáše. Ale není to jen komentář. Je to podivuhod-
ná synthesa spekulace, spirituality, aplikace theo-
logického myšlení na život.

Co ho velmi proslavilo, jsou jeho spisy a přednášky
z mystiky. Je obecně uznáván za hlavu nynější domi-
nikánské mystické školy. Už dlouhá léta koná před-
nášky každou sobotu odpoledne pro nejširší poslu-
chačstvo o mystice. Z celého Říma přicházejí na ty-
to jeho přednášky posluchači staří i mladí, hlavně
kněží a řeholníci ze všech možných řádů a kongrega-
cí. Žertem se říká, že na těch jeho sobotních před-
náškách má dostaveníčko celý mystický Řím. V posled-
ních letech se v těch přednáškách hlavně soustře-

duje na pojednání o kněžské svatosti. Za to mu zvláště také děkoval svatý Otec v listě, který mu poslal k jeho jubileu.

Tato, řekli bychom, vědecká tvář P. Garrigou je vám možná známa. Všichni možná však nevědí, že P. Garrigou zná též Československo a je naším upřímným přítelem. Mezi jeho posluchači bývali též příslušníci českého národa. Na některé z nich vzpomíná dosud s úctou a láskou. Tak na příklad stále se ptá na P. Habáně a říká o něm, že to byl jeden z jeho nejlepších žáků. Když P. Braito založil v Olomouci časopis Na hlučinu, P. Garrigou mu dal několik svých článků. Přispíval i do Filosofické revue a dvakrát přijel do ČSR na přednášky. To prvé to bylo v roce 1931 na filosofický kongres v Praze a po druhé na první Akademický týden. A dodneška vzpomíná na ty své dva zájezdy. Velmi se mu u nás líbilo, a zvláště jedna věc mu učarovala: lidový zpěv při mši svaté. S nadšením vykládává, jak je to krásné a liturgické, když při mši svaté u nás všichni lidé mešními písněmi se spojují s knězem obětujícím u oltáře nejsvětější obět. Když byl v našem klášteře v Olomouci a naši Bohoslovci mu dali podepsat jeho knihy, výslovně se tam o tom zmínil, jak ho ten lidový zpěv při mši svaté vzdělával. A když sloužil mši svatou, vybíral si tu hodinu, kdy lidé zpívali písně při mši svaté. Říkal, že ho to povznáší.

Dodneška vzpomíná s láskou na naši vlast a při každé příležitosti se ptá, jak je to s Církví svatou u nás a rojevuje živou radost nad církevním životem v našich zemích a upřímnou bolest nad zkouškami, které Pán Bůh na Církev u nás dopustil.

My, kteří s ním žijeme v jednom domě, známe ho ještě po jiné stránce. P. Garrigou je pro nás živý příklad svatého řeholníka, úplně proniknutého pokorou a láskou k Bohu a k bližnímu. On, slavný theolog, vysoce ceněný pracovník v nejvyšších papežských úřadech, je v klášteře bratr a služebník všech, jako dítě poslušný svých představených. Nikdo se nepamatuje, že by byl uslyšel z jeho úst nelaskavé slovo. A přitom rozsává kolem sebe radost a duchovní pohodu. O.P.

- MAURIACOVO VYZNÁNÍ .- Při slavnostním udělení Nobelovy ceny pronesl francouzský katolický romanopisec ve Stockholmě před královskými manžely a vybranou společností magistrální řeč, kterou možno nazvat osobním vyznáním jeho hluboké víry. Podáme v překladu alespoň hlavní myšlenky a úryvky. Mauriac uvedl v ní své posluchače do tajemství svého díla a své osoby. Zdůraznil, že jeho dílo není temnotou bez svítání naděje. Temnem jeho románů proniká světlo, které nepřestává nikdy svítit.

Postavy mých románů se liší v základním rysu téměř ode všech postav, jež zalidňují dnešní romány: tuší totiž, že mají duši. V Nietzscheově Evropě, kterou se stále ještě rozléhá Zarathustrův výkřik: "Bůh je mrtev!" a v níž nejsou dosud vyčerpány hrůzné důsledky tohoto výkřiku, všechny postavy mých románů nevěří, že Bůh žije, všechny jsou si však vědomy, že jistá část jejich bytosti ví, co je zlo, a rovněž ví, že by ho mohly zanechat. Vědí, co je zlo. Všechny mají jakési mlhavé ponětí, že se svými činy spoutávají a že jejich činy mají vliv na životní osud jiných lidí.

Lidstvo, jež uznává, že život má svůj zvláštní směr a že spěje k určitému cíli, nemůže být zoufalým lidstvem. Zoufalství dnešního člověka se zrodilo z nesmyslnosti světa, z jeho zoufalství a z jeho podřadnosti mythům, jež vyplňují prázdnotu jeho duše: Prázdňá prosa života a nesmyslnost vydávají člověka nelidskosti. V témže okamžiku, kdy Nietzsche zjistil, že Bůh je mrtev, prorokoval dny, jež jsme prožili a jež nás čekají; dny, v nichž se stává lidský tvor, zbavený duše a tím oloupený o osobní osud, soumarem, jenž je týrán hůře než soumar nacisty a všemi, kdož dnes pokračují v jejich metodách; neboť kůň, mula nebo osel mají kupní cenu; z lidského soumara však, kterého si díky promyšlenému systému čistek opatřím zdarma, se čerpá jen užitek, dokud toto lidské tažné zvíře nepojde!

Zachová-li proto spisovatel ve středu svého díla člověka stvořeného k obrazu Otcově, vykoupeného Sy-

nem, osvícovaného Duchem, nikdy v něm nemohu vidět učitele zoufalství, ať si je jeho líčení sebetemnější.

Přiznávám, že jeho líčení zůstane temným; neboť on ví, že je lidská přirozenost raněna, i když není zkažena. Je zřejmé, že osud člověka, vyličený křesťanským romanopiscem, nemůže být idylou: spisovatel přece nemůže jen tak přejít tajemství zla!

Koho ovládá tajemství zla, toho ovládá i taj čistoty a dětství. Mrzí mě, že kritici a hltaví čtenáři přehlížejí poslání dítěte v mých románech. Dětský sen je klíčem ke všem mým knihám...neboť dětství je mi ztraceným rájem a úvodem k tajemství zla.

Tajemství zla!...je se k němu možno přiblížit jen jednou cestou. Nepopřeme-li zlo, musíme je přijmout tak, jak se nám zjevuje v nás a mimo nás, to jest v naší osobní historii, v historii našich vášní a ve vnější mimoosobní historii psané krví a mocenskou vůlí států. Byl jsem vždy přesvědčen, že jsou spolu úzce spjaty individuální a kolektivní zločiny, - a jako žurnalista nečiním nic jiného než že čas od času poukáži v každodenní ohavnosti politické historie na viditelné důsledky n e v i d i t e l n é historie, jež se odehrává v tajemství srdcí!

Draze jsme platili onu zřejmost poznání, že zlo je zlo, my, kteří žijeme pod nebem, pod nímž ještě čpí puch krematorií koncentračních táborů. Byli jsme přece přínými svědky, jak pohlcovaly před našima očima miliony nevinných, dokonce i dětí. Systém koncentračních táborů se hluboce zakořenil v zemích starých historických tradic, v nichž byl Kristus po staletí milován, ctěn a oslavován službou života. S hrůzou pozorujeme,...jak se povrch země, na němž člověk ještě požívá lidských práv a lidský duch je ještě svobodný, postupně před naším zrakem zmenšuje!

Nemysleme si, zdůrazňuji to, že jako věřící se vyhýbám námitce, již mi předhazuje přítomnost zla ve světě. Pro křesťana zůstává zlo nejtíživějším tajemstvím. Kdo si zachová ve víru zločinů historie svou víru, stále naráží na pohoršení:- zdánlivou marnost Vykoupení! Výklady theologů, založené na rozumu a vysvět-

lující zlo ve světě, mne nikdy nepřesvědčily, ať byly seberozumnější. Ne! Právě proto, že byly rozumné. Odpověď, jež nám uniká, patří jinému řádu než rozumu, totiž řádu lásky; plná odpověď je obsažena v ujištění Jana evangelisty: **B ů h j e l á s k a .** Nic není nemožné pro živou, žijící lásku; není pro ni ani nemožné všechno přitáhnout k sobě - a i to je napsáno v evangeliu.

Promiňte, že jsem se dotkl problému, který vyvolával od pokolení do pokolení tolik výkladů, disput, kacířských názorů, pronásledování a mučení. Mluvím však zde jako romanopisec, jemuž jste dali přednost před jinými. Právem tedy mohu soudit, že si v jisté míře vážíte toho, co bylo zdrojem, duší jeho inspirace. On však vás ujišťuje, že nic z toho, co napsal ve světle své víry a své naděje, není v rozporu se zkušeností čtenářů, kteří nesdílejí ani jeho naději ani jeho víru. Připomenme si jiný případ: zjišťujeme, že křesťanský světový názor Grahama Greena neodpuzuje jeho agnostické, nevěrecké čtenáře. Chesterton poznamenal: stane-li se v křesťanství něco mimořádného, odpovídá tomu i ve skutečnosti něco mimořádného. Zamyslíme-li se nad tím tvrzením, odhalíme možná důvod onoho tajemného souzvuku, jenž se vytvoří mezi dílem katolické inspirace, jako je na příklad dílo mého přítele Grahama Greena, a bezpočetným odkřesťaněným čtenářstvem, jež hltá jeho knihy a hrne se na jeho filmy.

Ať si je naše odpověď jakákoliv, jistě se nebudeme lišit v názoru v tomto bodě: že totiž toto odkřesťaněné lidstvo je lidstvem ukřižovaným. Je na světě moc, která někdy bude moci zničit podobnost kříže /Kristova/ s utrpením lidí? Dokonce i váš Strindberg, jenž sestoupil až na samé dno propasti, odkud vyrazil žalmista svůj výkřik k nebi, i tento Strindberg, jak mi bylo vyprávěno, si přál, aby bylo vyryto na jeho náhrobní kámen jedno jediné slovo, slovo, jež jediné může otřást branami věčnosti a otevřít je: **O Crux, ave, spes unica!** - Buď zdráv, ó kříži, naději jediná! Pod záštitou této naděje, ve stínu této lásky našel i on klid po tolikém utrpení! V jeho jméno vás žádá ten, jenž je poctěn vaší ce-

nou, abyste mu prominuli toto příliš osobní vyznání, jež možná znělo příliš vážně. Než mohl on učinit něco lepšího než vám otevřít nejen své srdce, nýbrž i svou duši, ve chvíli, kdy ho zahrnujete poctami? A jelikož vám už sdělil prostřednictvím svých románových hrdinů tajemství svých zkoušek a útrap, cítil se zavázán uvést vás tento večer i do tajemství svého klidu."

Přel. PAK.

- DOBRODINÍ PRONÁSLEDOVÁNÍ -

Francouzský týdeník "Témoignage Chrétien" přinesl v čísle, věnovaném pronásledované Církvi za "železnou oponou", také článek bývalého rektora katolické univerzity v Šanghaji, P. G e r m a i n a S. J. o čínských katolících s hořejším nadpisem: Dobrodiní pronásledování.

Někdy nebudeme moci dosti zdůrazňovat hrůzy náboženského pronásledování v Číně a spousty, které způsobilo. Celé diecése jsou zničeny, na mnoha místech byly zavřeny kostely a kněžím zabráněno vykonávat kněžské funkce. Na sta biskupů, kněží, řeholních sester vyhnáno. Papežův zástupce - nuncius - potupně vyveden ze země v doprovodu dvou četníků. Svatý Otec hrubě urážen tiskem a špinavými karikaturami. Školy všech stupňů a charitativní ústavy zabaveny. Matka Boží napadena v "Mariině legii". I sama eucharistie zprofanována tak zvanými "vlasteneckými katolíky", zaprodanými do služeb režimu. A denně roste nátlak na duše, aby zradily víru.

Při pohledu na takovou spoušť povrchnímu pozorovateli se vybaví v mysli obraz tyfonu - hrozné vodní smrště známé v pacifiku, která v několika hodinách dokáže zničit i nejbohatší kraje. A přece je v Číně kraj, který nebyl zpustošen tyfonem - jsou to duše/čínských katolíků/. Mladá křesťanská Církev v Číně, která tvoří jen nepatrnou menšinu /3 a půl milionu katolíků na 500 milionů veškerého obyvatelstva/, zůstala příkladně věrná.

A jedno je zvláště nápadné - především ve velkých centrech - odvaha mládeže, vedené opravdu skvělým klerem světským i řeholním. Jedni i druhí, po několika ne-

zdařilých pokusech, poznali, že není možno domlouvat se s lidmi, kteří nemluví touž řečí a kteří se nakonec vždy, v nejrůznějším vypůjčeném přestrojení, ukázali vždy nepřáteli Božími. Proto se čínští katolíci zabarikádovali v nesmlouvavém...a záslužném odporu! Každou chvíli jsou nuceni se projevit, přiznat barvu - doma, v úřadě, ve škole, na schůzkách u sousedů i na veřejných shromážděních. A dělají to nekompromisně, s klidnou odvahou, uvádějíce všechno na jeden jediný náboženský základ. Pověstná komunistická přiznávání a vyznávání, která hrají tak důležitou úlohu v jejich současné technice, dávají docela nový smysl velmi starému slovu: tito mladí chlapani a mladé dívky jsou v pravém slova smyslu: "confessores" - "vyznavači víry".

Mnozí z nich zaplatili svou lásku ke Kristu žalářem a často i životem.- Nedávno v jednom komunistickém přeškolovacím táboře 85 katolických středoškoláků, ve věku patnáct až osmnáct let - mizivý to hlouček mezi tisícem pohanských studentů -- si dovedlo vynutit respekt. V pátek zachovávali církevní půst, každý večer konali společně a veřejně večerní modlitbu. Dokonce měli i odvahu zřídit si primitivní křížovou cestu - čtrnáct křížků nakreslených na zdi- a konali tuto pobožnost, drahou každému Číňanovi, veřejně.

Byli to katoličtí studenti a katolické studentky, kteří si vzali za úkol vyučovat náboženství děti, které ohrožuje podvrtná propaganda na prvním místě. Studenti a studentky podepsali vlastní krví petici k čínskému episkopátu, v níž zapřísahali své biskupy, aby nepřijali žádný kompromis.

Všichni s úsměvem obnovují každý den ráno bezvýhradné obětování svého života; stalo se jim to absolutně závaznou normou, není to prázdná formalita. Nemají strach. Každý z nich je připraven na cestu do vězení; každý má stále po ruce malý balíček s tím nejnnutnějším, až na něho přijde řada.

/V Číně/ pochopili - lépe, než kdykoliv jindy, - že C í r k e v j e j e j i c h / Církví/, že jsou za ni odpovědni i oni.

Boj pokračuje. A pravděpodobně, jak se zdá, to bu-

de dlouhý boj. Jednou je budou bít železnou pěstí, jindy s nimi budou jednat v sametových rukavičkách, střídavě, podle velmi dobře známé komunistické taktiky. Ale už nyní v tomto, tak nerovném, zápase, posuzujeme-li je jen materiálně a lidsky, je zřejmá jedna věc: CÍRKEV V ČÍNĚ ZA VANUTÍ DUCHA SVATÉHO A V SÍLE KRÍŽE NABÝVÁ STÁLE VĚTŠÍHO SEBEVĚDOMÍ, PŘECHÁZÍ Z DĚTSKÝCH LET DO DOSPĚLÉHO VĚKU.

Celý svět se může dále dívat na heroické falangy čínských katolíků, jak řekl svatý Otec, - ti ještě neřekli své poslední slovo." Přel. feva

- K D Y Ž V L Á D L S V Ě T E C E V R O P Ě . -

Řím předešel oslavy osmistého výročí smrti svatého Bernarda . 12. prosince v přeplněné velké aule papežské gregoriánské university promluvil o něm známý francouzský spisovatel a historik -Daniel Rops. Rops poukázal ve své řeči, v čem spočívá tajemství osobnosti Bernardovy. Mladík, který opustil svět, dřív než jej poznal, a přece byl tímto světem tak vyhledáván: radil, učil, vedl, rozsuzoval pře a smířoval; utekl do strohé samoty a musel být skoro stále na cestách, ale i na cestách zůstával spojen se svým Bohem ve stálé modlitbě, v mystickém ponoření do hlubin nekonečného světla a nesmírné lásky. Bernard byl především světec , autentický světec. Jeho svatost je tajemstvím jeho mimořádného vlivu na celý tehdejší evropský svět. Všichni ho ctili jako muže Božího, jako prostředníka samého Boha, proto se k němu všichni obraceli s důvěrou a podrobovali se jeho rozhodnutím. Neboť Bernard neznal lidských ohledů. Kolem Bernarda, tohoto andělského a energického mnicha XII. století se tvořila a udržovala duchovní jednota tehdejší Evropy. On byl skutečným vládcem evropského společenství. Tento vliv byl tehdy možný, poněvadž tehdy existovala opravdu Evropa a byla to Evropa křesťanská a věřící. - Při velezajímavé přednášce velikého historika se posluchače zmocňovala jakási nostalgie po evropské jednotě, kterou tehdy dovedlo vytvořit křesťanství a o níž pracně už tolik roků se marně namáhá Evropa bez Boha a bez Krista.

- T V Á Ř O B R Á C E N Á K N I C O T Ě .-

V listopadu zemřel v Neapoli známý italský filosof Beneditto Croce. Jeho jméno znělo více než padesát let nejen Itálií, nýbrž Evropou a celým kulturním světem. Italský stát a národ se oficiálně zúčastnil smutku nad jeho smrtí a jeho pohanského pohřbu. Při takových příležitostech bývá těžko i katolickým osobnostem i katolickému tisku zaujmout u p ř í m n ě k a t o l i c k é stanovisko./Vzpomenme i na podobné naše národní velikány, na př. Masaryka atd./ V italské veřejnosti bylo těch upřímně katolických hlasů velmi málo. My, kněží, nesmíme nikdy, při podobných příležitostech, se nechat strhnout masovými projevy zbožňování. Musíme udržet "nadpřirozenou rozvahu a rovnováhu."

Tisk, parlament, představitelé vlády a vědy nřinomněli jeho zásluhy jako vědce, velmi širokého kulturního rozhledu. Svět položil k jeho rakvi všechnu lidskou slávu, kterou si dobyl svým pronikavým hloubavým duchem, neúnavnou prací, spisovatelskými vlohami, úctyhodným počtem knih a věnčí jeho zchlazené spánky nesmrtelností.

Kdo však pozoruje slávu tohoto člověka v jasném a neklamném světle Božím a hodnotí ji podle opravdové vnitřní ceny jeho nauky a podle vlivu na tolik duší, musí vyslovit rozhodné a povinné výhrady a tázat se s Manzoniem: "Byla to opravdová sláva?"

Je-li Bůh pravda, je opravdu smutné, když musíme připomenout, že Benetto Croce nahradil tuto pravdu, Boha - falešným bohem své filosofie. Je-li pravdou zjevené křesťanské náboženství, pak nahradil Croce toto náboženství a jeho pravdu falešným náboženstvím, zvaným náboženstvím ducha. Je-li pravdou katolická Církev, pak Croce ani tuto pravdu neuznal, naopak zneuznal ji a zařadil Církev mezi báje, popřel její božský původ, božský ráz a božské poslání.

Proto, nám věřícím zní ze všech oslav a poct, jimiž ie. po smrti Croce zahrnová, jasný a varovný hlas Kristův: "Co platno člověku, i kdyby celý svět získal,

na své duši však utrpěl škodu ?"! A neutrpěla-li škodu jen jedna duše, nýbrž tolik duší, jež stály Kristovu krev, a jež snad tento člověk mohl svést z cesty spásy, pak musíme mít k jeho dílu ještě zásadnější výhrady.

Ctíme, milujeme ho jako člověka, vážíme si jeho kultury, chválíme ho za dobro, které vykonal ve svém soukromém životě; nemůžeme se však sklonit před jeho filosofií.

Jako filosof sledoval Croce v podstatě Hegelovu filosofii ducha; nemohl však nevidět, že dnešní materialismus a existencialismus je reakcí na tuto filosofii, která zjednodušila a ochudila skutečnost na úkor skutečnosti. - Uznával jen jedinou skutečnost - historický vývoj ducha. Přece však jako člověk nemohl neuznat na každém kroku plnou samostatnost a svobodu lidské osoby. - Jako filosof učinil osobní mravnost závislou na proudech historie, v nichž pracuje a vyvíjí se lidský duch. Zatím co historie vytvářela okolnosti, které se zdály vnucovat totalitní útlak se všemi hrůzami, Croce jako člověk se nestal násilníkem, protože ve svém životě popřel svou filosofii a její mravní zásady.

Jako filosof se Croce nedovedl vážně zamyslet nad problémem Boha. Popřel jeho existenci a nechtěl ani připustit m o ž n o s t ústupku se své strany. Smál se filosofii a filosofům, kteří si kladli problém Boha, a často i nedůstojným způsobem: odsuzoval je z chudoby ducha, obrazotvornosti, projevoval soucit, který kořenil ironií. - Nepromyslel svou filosofii ve světle všech námitek a pochyb, věřil příliš v sílu lidského ducha, ba povýšil jej na nejvyšší měřítko pravdy, i vůči Bohu. Na tuto přílišnou víru v lidský rozum Croce ztroskotál jako filosof i jako člověk. Pýcha mu zabránila přijmout Boží zjevení a Kristovo evangelium.

Církev dala všechny jeho spisy na index zakázaných knih už před několika desetiletími. Odsoudila ho jako filosofa. Vždy však na něj čekala jako na člověka: a ještě dnes prosí Boha, aby otevřel náruč milosrdenství i této duši, neboť i za ni zemřel na kříži Boží Syn, i ona byla kdysi označena znamením Vykoupení.... PAK.

OMNIA INSTAURARE IN XTO

Pastorační sešity CMLK
NA Š E J E D N O T A
s přílohou
Církevní dokumenty a studie
C E S T A

Ročník Číslo 2 - 3

Pro české kněze v exilu
vydává čtvrtletně

KNĚŽSKÝ ODBOR
při
KŘEŠŤANSKÉ AKADEMII
studijním ústavu Cyrilometodějské
ligy akademické v Římě.

Vydáváno jako rukopis s církevním
schválením

Veškeru korespondenci, redakční i ad-
ministrační, zasílejte na adresu

VINCULUM

Piazza S. Maria Maggiore, 7

ROMA - ITALIA

PERIODICUM TERTIO QUOQUE
MENSE PRO CLERO CSR IN DI-
SPERSIONE EDITUM IN LINGUA
BOHEMICA - MANUSCRIPTI IN-
STAR - CUM APPROBATIONE EC-
CLESIASTICA.